

آیین نامه آموزشی دوره های کارشناسی ورودی های ۹۱ و بعد از آن

مقدمه

رشد روزافزون پیشرفت های علمی در جهان امروز همراه با تحولات شگرف صورت گرفته در آن، ضرورت توجه به برنامه ریزی دقیق، اساسی و منطبق با واقعیت های موجود و سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران را بیش از پیش روشن ساخته است. در افق بلند این چشم انداز، جامعه ایرانی دارای ویژگی هایی است که بخش مهمی از آن، در قلمرو سیاست وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قرار دارد. برای تحقق چنین رسالتی، لازم است تمامی امکانات و ظرفیت های آموزشی کشور بسیج شود و با نقد و بررسی وضعیت موجود و نوسازی آن، برای پاسخگویی به نیازها و ارتقای سطح کیفی برنامه های آموزشی تلاش لازم انجام پذیرد.

به این منظور، با توجه به اهداف و رسالتهای نظام آموزش عالی کشور و فرصت پیش آمده در ماده ۱۵ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵) که کیفی سازی برنامه ها به خصوص ارتقای شاخصهای کیفی رشته های تحصیلی در آن مدنظر قرار گرفته است. این آیین نامه متناسب با الزمات و انتظارات موجود تدوین شده است.

ماده ۱. هدف

هدف از تدوین این آیین نامه، تنظیم امور آموزش دانشگاهی برای تربیت نیروی انسانی متعهد، متخصص و متناسب با نیازهای جامعه و ایجاد هماهنگی در فعالیت های آموزشی دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور استفاده بهینه از ظرفیت های موجود در جهت ارتقای سطح کیفی آموزش دانشجویان است.

ماده ۲. تعاریف

۱-۲. وزارت: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

۲-۲. مؤسسه: منظور کلیه دانشگاهها و موسسات آموزش عالی مجری یک یا چند دوره کاردانی، کارشناسی ناپیوسته و کارشناسی پیوسته مورد تایید وزارت است.

۲-۳. شورای آموزشی: منظور شورای آموزشی «مؤسسه» است.

۲-۴. دوره: منظور دوره های کاردانی، کارشناسی پیوسته است که به صورت روزانه، نوبت دوم، نیمه حضوری، طبق ضوابط مربوط برگزار می شود.

۲-۵. روزانه: منظور شیوه آموزشی است که دانشجو با بهره گیری از قانون آموزش رایگان و یا با پرداخت شهریه (حسب مورد) و به صورت حضوری در یکی از «مؤسسه» های آموزش عالی تحصیل می کند.

۲-۶. نوبت دوم: منظور شیوه آموزشی است که دانشجو بدون بهره مندی از آموزش رایگان و با پرداخت شهریه و به صورت حضوری، در دانشگاههای دولتی تحصیل می کند.
۲-۷. آموزش نیمه حضوری: آموزشی است که بخشی از فرایند یادگیری، با استفاده از رسانه های نوشتاری، صوتی-تصویری و الکترونیکی انجام و تنها کلاس های رفع اشکال به صورت چهره به چهره برگزار می شود.

۲-۸. آموزش مهارتی: آموزشی است که برای ارتقای سطح دانش فنی، کارایی و توانایی دانشجو در رشته مربوط برگزار می شود.

۲-۹. راهنمای تحصیلی: عضو هیئت علمی آگاه و مسلط به امور آموزشی است که از سوی «مؤسسه» مربوط انتخاب می شود تا راهنمای دانشجویان در امور علمی، فرهنگی و تحصیلی باشد.

۲-۱۰. واحد درسی: مقدار یا میزان درسی است که مفاد آن به صورت نظری ۱۶ ساعت، عملی یا آزمایشگاهی ۲۲ ساعت، کارگاهی یا عملیات میدانی ۴۸ ساعت، کارآموزی و کارورزی یا کار در حوزه کاربرد ۶۴ ساعت، در طول یک نیمسال تحصیلی یا دوره تابستانی و طبق برنامه مصوب درسی ارائه می شود. رشته هایی که دارای پروژه هستند، مدت اجرای پروژه متناسب با واحد آن از سوی استاد مربوط تعیین می شود.

۲-۱۱. درس جبرانی: درسی است که با تشخیص گروه آموزشی، گذراندن آن برای رفع کمبود دانش و یا مهارت دانشجو، در آغاز یا طی دوره تحصیلی مربوط ضروری است.

۲-۱۲. **رشته تحصیلی:** مجموعه به هم پیوسته ای از دروس دانشگاهی است که با محتوا و روش شناسی خاص در قالب برنامه های درسی در دوره های تحصیلی مختلف به اجراء گذاشته می شود.

۲-۱۳. **دوره کاردانی:** دوره تحصیلی است که پس از دوره متوسطه آغاز می شود و دانشجو با گذراندن ۶۸ تا ۷۲ واحد درسی طبق برنامه درسی مصوب رشته تحصیلی به دریافت مدرک کاردانی نائل می شود.

۲-۱۴. **دوره کارشناسی پیوسته:** دوره تحصیلی است که پس از دوره متوسطه آغاز می شود و دانشجو با گذراندن ۱۳۰ تا ۱۴۰ واحد درسی و طبق برنامه درسی مصوب (حسب رشته، طرح پژوهشی یا پایان نامه را نیز شامل می شود) به دریافت مدرک کارشناسی نائل می شود.

۲-۱۵. **دوره کارشناسی ناپیوسته:** دوره تحصیلی است که پس از دوره کاردانی آغاز می شود و دانشجو با گذراندن تعداد ۶۸ الی ۷۲ واحد درسی و طبق برنامه درسی مصوب به دریافت مدرک کارشناسی ناپیوسته نائل می گردد.

۲-۱۶. **گرایش تحصیلی:** جهت گیری تخصصی در یک رشته تحصیلی است.

۲-۱۷. **گروه آزمایشی:** مجموعه رشته های مختلف تحصیلی است که برای ورود به تحصیل آنان، مواد آزمون مشترک برگزار می شود.

۲-۱۸. **گروه آموزشی:** بنیادی ترین واحد سازمانی دانشگاهی متشکل از تعدادی عضو هیئت علمی است که با تاکید بر آموزش، به تولید، ترویج و انتشار علم در یک حوزه تخصصی می پردازد.

۲-۱۹. **دانشجو:** فرد پذیرفته شده ای است که در مهلت مقرر و براساس ضوابط و مقررات جاری، در «مؤسسه» ثبت نام می کند.

۲-۲۰. **دانش آموخته:** فردی است که یکی از دوره های تحصیلی را با موفقیت به پایان برساند و برابر ضوابط معین، گواهی یا مدرک تحصیلی مربوط را دریافت کند.

ماده ۳. ضوابط عمومی و اختصاصی ورود به دوره

ماده ۳-۱. داشتن شرایط عمومی ورود به آموزش عالی برابر مصوبات و مقررات مراجع ذیصلاح،

ماده ۲-۳. احراز توانمندی علمی مطابق مقررات وزارت

ماده ۴. هر سال تحصیلی مرکب از دو نیمسال تحصیلی و به انتخاب مؤسسه یک دوره تابستانی است و هر نیمسال تحصیلی شامل ۱۶ هفته آموزش و دو هفته امتحانات پایانی و دوره تابستانی شامل ۶ هفته آموزش و یک هفته امتحانات پایان دوره است.

ماده ۵. آموزش در «مؤسسه» مبتنی بر نظام واحدی است.

ماده ۶. «مؤسسه» موظف است. برنامه های آموزشی و درسی مصوب شورای برنامه ریزی آموزش عالی «وزارت» را برای دوره ای که پذیرش دانشجو داشته است، اجراء نماید.

ماده ۷. دانشجو در هر نیمسال تحصیلی می تواند حداقل ۱۴ و حداکثر ۲۰ واحد درسی انتخاب کند و حداکثر واحد مجاز انتخابی در دوره تابستانی ۶ واحد است.

تبصره ۱: اگر معدل دانشجویی در یک نیمسال حداقل ۱۷ باشد، در نیمسال تحصیلی بعد می تواند حداکثر تا ۲۴ واحد درسی را اخذ نماید.

تبصره ۲: در آخرین نیمسال تحصیلی دانشجو می تواند صرف نظر از معدل کل (کمتر از ۱۰ نباشد) و مشروطی تا ۲۴ واحد اخذ نماید.

تبصره ۳: در شرایطی که از تحصیل دانشجو حداکثر ۸ واحد درسی باقی مانده باشد، می تواند واحدهای مذکور را در دوره تابستانی انتخاب نماید.

تبصره ۴: واحدهای انتخابی دانشجو در ابتدای هر نیمسال تحصیلی (به جز آخرین نیمسال تحصیلی) به هر دلیلی نباید کمتر از ۱۴ واحد درسی باشد. در صورتی که واحدهای انتخابی یا باقیمانده دانشجو در پایان نیمسال، بنا به دلایل موجه و خارج از اراده دانشجو(به تشخیص «مؤسسه» به کمتر از ۱۴ واحد درسی برسد. این نیمسال به عنوان یک نیمسال تحصیلی کامل در سنوات تحصیلی وی محسوب می شود، (اما به منظور بررسی وضعیت مشروطی یا ممتازی دانشجو، نمرات واحدهای این نیمسال با نمرات دروس نیمسال بعدی دانشجو در محاسبه معدل دو نیمسال منظور خواهد شد.

ماده ۸. در صورتی که دانشجو برای فراغت از تحصیل تنها دو درس نظری باقیمانده داشته باشد، می تواند آن دو درس را به صورت معرفی به استاد بگذراند.

تبصره: در صورتی که دو درس معرفی به استاد منتهی به دوره تابستانی شود، سقف واحد نباید (با رعایت تبصره ۳ ماده ۷) از ۸ واحد درسی تجاوز نماید.

ماده ۹. چگونگی و ترتیب ارائه کلیه دروس هر دوره با رعایت پیش نیاز (تقدم و تأخر) دروس (طبق برنامه درسی مصوب) بر عهده شورای آموزشی گروه است.

تبصره: دانشجو در آخرین نیمسال تحصیلی، از رعایت مقررات مربوط به پیش نیاز (تقدم و تأخر) دروس معاف است.

ماده ۱۰. تعداد واحدهای جبرانی برای رشته های غیرمرتبط در دوره های کاردانی و کارشناسی ناپیوسته ۶ واحد و برای دوره کارشناسی حداکثر ۱۰ واحد می باشد. نمره دروس جبرانی در معدل نیمسال و کل محاسبه می شود.

ماده ۱۱. تحصیل دانشجو در هر زمان و فقط در یک دوره و یک رشته تحصیلی امکان پذیر است.

تبصره: تحصیل همزمان دانشجویان «برگزیده علمی»، تابع ضوابط مصوب «وزارت» است.

ماده ۱۲. برنامه ریزی و اتخاذ تصمیم درباره موارد حذف، اضافه و حذف اضطراری دروس بر عهده شورای آموزشی مؤسسه است.

تبصره: در شرایط خاص، حذف کلیه دروس یک نیمسال تحصیلی با درخواست کتبی دانشجو و تأیید شورای آموزشی مؤسسه تا قبل از شروع امتحانات امکان پذیر است.

ماده ۱۳. حداکثر مدت مجاز تحصیل در دوره های کاردانی و کارشناسی ناپیوسته ۲/۵ سال و در دوره های کارشناسی پیوسته ۵ (پنج) سال است.

ماده ۱۴. گروه آموزشی موظف است برای هدایت علمی و فرهنگی دانشجو از بدو ورود یکی از اعضای هیئت علمی را به عنوان استاد راهنمای تحصیلی تعیین و اعلام نماید.

ماده ۱۵. حضور دانشجو در تمام جلسات درس الزامی است.

تبصره: اگر دانشجو در درسی بیش از جلسات و یا در جلسه امتحان پایان نیمسال غیبت داشته باشد، با تشخیص شورای آموزشی مؤسسه، آن درس حذف می شود.

ماده ۱۶. ارزیابی پیشرفت تحصیلی دانشجو در هر درس براساس حضور و فعالیت در کلاس، انجام تکالیف آموزشی - پژوهشی و نتایج امتحانات میان نیمسال و پایان نیمسال انجام می گیرد.

تبصره ۱: مرجع ارزیابی دانشجو در هر درس، مدرس آن درس است.

تبصره ۲: برگزاری امتحانات پایان نیمسال برای هر درس نظری، الزامی است.

ماده ۱۷. معیار ارزیابی پیشرفت تحصیلی دانشجو نمره درس است که به صورت عددی از صفر تا بیست (۰-۲۰) می باشد.

تبصره ۱: مدرس هر درس موظف است، گزارش نمره ارزیابی نهایی درس دانشجویان را ظرف مدت ۱۰ روز از تاریخ برگزاری امتحان پایان نیمسال آن درس به اداره آموزش دانشکده یا واحد مربوط اعلام نماید.

تبصره ۲: دانشجویی که به نمره ارزیابی درس، تقاضای تجدید نظر داشته باشد، می تواند ظرف مدت یک هفته از تاریخ اعلام نمره، تقاضای تجدید نظر کتبی خود را به اداره آموزش دانشکده یا واحد مربوط تسلیم کند. مدرس هر درس نیز موظف است، ظرف مدت یک هفته، از تاریخ دریافت تقاضای تجدیدنظر دانشجویان، به اعتراضات دانشجویان رسیدگی و اشتباهات احتمالی را برطرف و نمره قطعی را به اداره آموزش دانشکده یا واحد مربوط اعلام کند.

تبصره ۳: نمرات دروس تمرین دبیری، کارآموزی، کارورزی، عملیات صحرایی، کار در عرصه و دروسی که در برنامه درسی مصوب توام با تکلیف پژوهشی ارائه می شود، در صورتی که به تشخیص مدرس و تأیید گروه آموزشی مربوط، تکمیل آنها در طول یک نیمسال تحصیلی میسر نباشد، ناتمام تلقی می شود. نمره ناتمام باید حداکثر ظرف مدت چهل و پنج (۴۵) روز از تاریخ پایان امتحانات، با رعایت مهلت های مذکور در تبصره ۲ این ماده به نمره قطعی تبدیل شود.

تبصره ۴: نمره درس پس از قطعی شدن غیرقابل تغییر است.

تبصره ۵: مدرس موظف است، برگه های امتحانی هر درس را به عنوان سابقه درس، حداقل تا دو نیمسال تحصیلی بعد نگهداری نماید.

ماده ۱۸. حداقل نمره قبولی در هر درس ۱۰ است و معدل نمرات دانشجو در هر نیمسال تحصیلی نباید کمتر از ۱۲ باشد.

تبصره: دانشجویی که در یک یا چند درس نمره قبولی کسب نکند، چنانچه در نیمسالهای بعدی دروس فوق را با حداقل نمره ۱۴ بگذراند، نمره قبلی از کارنامه دانشجو حذف می شود و در معدل نیمسال فوق و کل محاسبه نخواهد شد.

ماده ۱۹. چنانچه معدل نمرات هر نیمسال تحصیلی دانشجو کمتر از ۱۲ باشد، دانشجو در آن نیمسال مشروط تلقی می شود. دانشجوی مشروط، در نیمسال بعد (جز در آخرین نیمسال تحصیلی) حق انتخاب بیش از ۱۴ واحد درسی را ندارد.

ماده ۲۰. حداکثر نیمسال های مشروطی مجاز در دوره کاردانی و کارشناسی ناپیوسته دو نیمسال و در دوره کارشناسی پیوسته ۳ نیمسال اعم از متوالی یا متناوب است. در مواردی که معدل کل دانشجو ۱۲ یا بالاتر باشد، در سقف سنوات مجاز می تواند تا زمانی که در نیمسال های بعدی مشروط نشود، به تحصیل ادامه دهد؛ در غیر این صورت از تحصیل محروم می شود.

ماده ۲۱. دانشجو می تواند در دوره کاردانی و کارشناسی ناپیوسته یک نیمسال و در دوره کارشناسی پیوسته دو نیمسال از مرخصی تحصیلی استفاده نماید.

تبصره ۱: «مؤسسه» می تواند با رعایت سقف مدت مجاز تحصیل دانشجو، نسبت به صدور مرخصی تحصیلی وی تصمیم بگیرد.

تبصره ۲: حداکثر مدت مجاز مرخصی زایمان دانشجو دو نیمسال تحصیلی و بدون احتساب در سنوات تحصیلی است.

تبصره ۳: مدت مجاز مرخصی پزشکی دانشجوی، در صورت تأیید پزشک معتمد «مؤسسه» و شورای آموزشی، دو نیمسال تحصیلی و بدون احتساب در سنوات تحصیلی است.

ماده ۲۲. دانشجویان مشمول تحصیل رایگان، در صورت عدم کسب نمره قبولی در هر درس یا حذف درس، برای انتخاب مجدد آن درس، موظف به پرداخت هزینه مربوط مطابق تعرفه مصوب هستند.

ماده ۲۳. عدم ثبت نام دانشجو در هر نیمسال تحصیلی (بدون کسب اجازه از «مؤسسه»)، انصراف از تحصیل محسوب می شود.
تبصره: تصمیم گیری در مورد بازگشت به تحصیل دانشجوی منصرف از تحصیل به عهده شورای آموزشی مؤسسه است.

ماده ۲۴. دانشجویی که قصد انصراف از تحصیل داشته باشد، باید درخواست انصراف خود را به اداره آموزش «مؤسسه» تسلیم کند. این دانشجو مجاز است، فقط برای یک بار تا شروع نیمسال بعدی، تقاضای انصراف خود را پس بگیرد. در غیر این صورت، پس از انقضای این مهلت، حکم انصراف وی از تحصیل صادر می شود.

ماده ۲۵. دانشجوی دوره های کاردانی و کارشناسی پیوسته با داشتن شرایط زیر می تواند از یک رشته یا گرایش به رشته یا گرایش دیگر تحصیلی در آن گروه آزمایشی یا در یک گروه آزمایشی دیگر و در همان «مؤسسه» تغییر رشته یا گرایش دهد:

الف) وجود رشته یا گرایش مورد تقاضای دانشجو در همان «مؤسسه»،

ب) کمتر بودن نمره اکتسابی دانشجو در آزمون سراسری از نمره کشوری آن رشته یا گرایش در «مؤسسه» (در سال پذیرش).

ج) امکان ادامه تحصیل دانشجو در سنوات مجاز باقیمانده،

د) موافقت گروه آموزشی و تأیید شورای آموزشی مؤسسه.

تبصره: دانشجو در هر دوره تحصیلی فقط برای یک بار می تواند با رعایت شرایط فوق، تغییر رشته یا گرایش دهد.

ماده ۲۶. تغییر رشته در دوره کارشناسی ناپیوسته ممنوع است، اما تغییر گرایش با داشتن شرایط و ضوابط ذکر شده در ماده ۲۵ امکان پذیر است.

ماده ۲۷. میهمانی و انتقال دانشجو مطابق آیین نامه میهمانی و انتقال دانشجویان دوره های کاردانی و کارشناسی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی دولتی و غیردولتی مصوب وزارت (ابلاغیه شماره ۱۸۵۰۳/و مورخ ۸۹/۷/۱۰ و الحاقات و اصلاحات بعدی آن میسر می باشد).

ماده ۲۸. انتقال توأم با تغییر رشته یا گرایش، مشروط به احراز همزمان شرایط تغییر رشته یا گرایش و انتقال (موضوع مواد ۲۵، ۲۶ و ۲۷) و با توافق «مؤسسات» مبداء و مقصد تنها برای یک بار امکان پذیر است.

ماده ۲۹. دروسی که دانشجو در رشته یا گرایش قبلی گذرانده است، در گروه آموزشی رشته جدید بررسی و معادل سازی می شود و فقط دروسی از وی پذیرفته می شود که به تشخیص گروه آموزشی، با دروس رشته یا گرایش جدید، اشتراک محتوایی (طبق برنامه درسی مصوب) داشته باشد و نمره هر یک از آن دروس کمتر از ۱۲ نباشد. در این صورت، فقط دروس پذیرفته شده و نمره آنها با احتساب در معدل کل و سنوات در کارنامه دانشجو ثبت و باقی می ماند.

ماده ۳۰. تاریخ فراغت از تحصیل دانشجو، روزی است که آخرین نمره قطعی درس دانشجو در آموزش مؤسسه ثبت می شود.

ماده ۳۱. به دانشجویی که کلیه واحدهای درسی دوره را با میانگین حداقل ۱۲ گذرانده باشد، حسب مورد مدرک تحصیلی کاردانی، کارشناسی پیوسته یا کارشناسی ناپیوسته ارائه می شود.

تبصره: در صورتی که دانشجویی در طول مدت مجاز تحصیل نتواند معدل خود را به ۱۲ برساند، تنها یک نیمسال به وی فرصت داده می شود تا با اخذ مجدد حداکثر ۲۰ واحد از

دروس دوره، میانگین کل دروس خود را به حداقل ۱۲ برساند و مدرک تحصیلی دوره را دریافت کند؛ در غیر این صورت از تحصیل محروم می شود.

ماده ۳۲. در صورتی که تعداد واحدهای گذرانده شده دانشجوی منصرف از تحصیل در دوره کارشناسی پیوسته، برابر یا بیشتر از واحدهای مورد نیاز دوره کاردانی با معدل نمره ۱۲ یا بالاتر باشد، می تواند مدرک کاردانی در همان رشته دریافت کند. در غیر این صورت، به دانشجوی مذکور و همچنین به دانشجوی منصرف یا محروم از تحصیل در دوره کاردانی، فقط یک گواهی مبنی بر تعداد واحدهای گذرانده شده با درج نمرات و معدل کل داده خواهد شد.

تبصره ۱: در صورتی که دانشجوی منصرف یا محروم از تحصیل دوره کارشناسی پیوسته بیش از واحدهای مورد نیاز برای دوره کاردانی را گذرانده است. ملاک سنجش مدرک کاردانی قرار دهد.

تبصره ۲: صدور مدرک کاردانی حسب تقاضای دانشجو و صرف نظر از وجود دوره کاردانی مصوب در آن رشته یا مجری بودن «مؤسسه» محل تحصیل دانشجو انجام می گیرد.

ماده ۳۳. این آیین نامه حاوی اصول و ضوابط کلی حاکم بر دوره کاردانی، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته است و «مؤسسه» موظف است، شیوه نامه های اجرایی مربوط را صرفاً در چارچوب مفاد آیین نامه تدوین و ضمن اطلاع رسانی اجراء نماید.

ماده ۳۴. هرگونه تفسیر مفاد این آیین نامه و نظارت بر حسن اجرای آن بر عهده معاونت آموزشی «وزارت» است.

ماده ۳۵. این آیین نامه در ۳۵ ماده و ۲۶ تبصره در جلسه ۸۰۳ مورخ ۹۱/۵/۸ به تصویب شورای برنامه ریزی آموزش عالی رسید و برای دانشجویان ورودی سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ به بعد و از تاریخ ابلاغ لازم الاجراء است و کلیه آیین نامه ها و بخشنامه های مغایر با آن لغو و بلااثر اعلام می شود.